

PRIVAATRECHT IN HOOFDLIJNEN
VOLUME 1. INLEIDING TOT HET RECHT

Privaatrecht in hoofdlijnen

Volume 1
Inleiding tot het recht

Rogier DE CORTE
Bertel DE GROOTE
Diederik BRULOOT

Veertiende herziene editie

 INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

Eerste editie: 1992
Tweede editie: 1994
Derde editie: 2000
Vierde editie: 2001
Vijfde editie: 2003
Zesde editie: 2005
Zevende editie: 2008
Achtste editie: 2010
Negende editie: 2011
Tiende editie: 2012
Elfde editie: 2014
Twaalfde editie: 2015
Dertiende editie: 2017

De stof is bijgewerkt tot 1 augustus 2020.

Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 1. Inleiding tot het recht
Veertiende herziene editie
Rogier de Corte, Bertel De Groote en Diederik Bruloot

© 2020 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1143-4
D/2020/7849/168
NUR 822
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout
Omslagontwerp: Stefaan Verboven | LetterLust
Omslagbeeld: © iStockphoto.com/Jaap Hart

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

VOORWOORD

Een drietal jaren zijn er verstreken sinds de vorige editie van 2017 verscheen.

Toen trachtte ik een schets te geven van de impact van de grondige maatschappelijke verschuivingen die zich hadden voorgedaan en voordeden en de verwerking ervan in het juridisch universum. De laatste periode van drie jaar is echter gekenmerkt door een ware tsunami aan vooral kleinere wettelijke interventies, zonder dat het belang van de grotere interventies uit het oog mag worden verloren (Wetboek vennootschappen en verenigingen, bewijsrecht ...).

Alle auteurs die hebben gezorgd voor de bijwerking van deze editie van het handboek wens ik oprecht te feliciteren. Niet alleen staan ze in voor het accuraat verwerken van al deze wijzigingen op zich, maar dienen zij er vooral voor in te staan dat de eenheid van perceptie van het privaatrecht zichtbaar blijft – een helicopterview. Dat ze dat tot een goed einde hebben gebracht in deze moeilijke coronaperiode bewijst niet alleen de robuustheid van het recht zelf, maar ook van zijn beoefenaars.

Zoals Serge Gutwirth ooit schreef is de rechtswetenschap:

“... collectieve praktijk die de productie van robuuste, geverifieerde, gerectificeerde en betrouwbare kennis nastreeft.” (Serge Gutwirth, *Wetenschappelijkheid van de rechtswetenschap*, NJW 2017, 670-685).

Daarin zijn ze geslaagd.

Deze opdracht wordt dan ongetwijfeld afgewerkt in de vijftiende editie, wanneer de daarop betrekking hebbende rechtspraak verwerkt kan worden met veel studiewerk en kritisch nadenken.

Rogier DE CORTE

31 juli 2020

Voor deze uitgave hebben de auteurs een beroep kunnen doen op de inzet en wetenschappelijke inbreng van:

Karen BROECKX, Raadsheer Hof van Beroep Gent, hoofddocent UGent

Pieter BRULEZ, Referendaris bij het Hof van Cassatie

Jeroen DE CEUSTER, Assistent vakgroep accountancy, bedrijfsfinanciering en fiscaliteit, UGent

Antoine DOOLAEGE, Advocaat, oud-werkleider UGent

Steve HEYLEN, Diensthoofd burgerlijke stand Leuven, voorzitter VLAVABBS
Jasmine MALEKZADEM, Advocaat Janson en wetenschappelijk medewerker Instituut Handels- en Insolventierecht KU Leuven
Matthias MEIRLAEN, Assistent Verbintenissenrecht UGent, lid Centrum voor Verbintenissenrecht
Stijn PLAS, Advocaat
Stefan SOMERS, Rechter Ondernemingsrechtbank Antwerpen en docent Vrije Universiteit Brussel
Marc TAEYMANS, Ere-bedrijfsjurist, docent Thomas More Hogeschool, rechter in ondernemingszaken
Philippe THION, Advocaat en docent Hogeschool Gent
Pieter TERSAGO, Advocaat, praktijkassistent UAntwerpen
Wannes VANDENBUSSCHE, Docent Instituut voor Procesrecht, UGent, advocaat balie Brussel
Sabine VANOVERBEKE, Advocaat-Partner Commit Advocaten en docent UGent
Jurgen VANPRAET
Anne-Sophie VERSWEYVELT, Jurist-onderzoeker KotK en vrijwillig wetenschappelijk medewerker KU Leuven

“Privaatrecht in hoofdlijnen” is 25 jaar.

In plaats van enkel een feestje te bouwen bij dit zilveren jubileum, is het misschien gepast enkele korte bedenkingen te formuleren. Vijfentwintig jaar – de eerste editie verscheen in 1992, deze editie draagt de datum 2017 – lijkt niet zo lang, iets meer dan de helft van een professioneel leven. Indien men echter de evolutie in het recht en vooral in het privaatrecht binnen die periode bekijkt, lijkt het een eeuwigheid.

De maatschappelijke wijzigingen die zich in die periode hebben voltrokken en via de wetgever vertaald werden in het privaatrecht zijn gigantisch. Deze evolutie in de samenleving heeft het privaatrecht meegezogen in een grondige hertekening.

Het gezinsrecht – respectievelijk het familierecht – zoals verwoord in de editie 1992 (ze was grotendeels gelijk aan die van 1982), is niet meer herkenbaar in de editie 2017. Het zijn de veranderingen in de samenleving die aan de grondslag liggen van deze vernieuwingen.

Vooreerst zijn de ontvoogding van het individu en de verscherpte ‘gelijkheidsverwoording’ een inspel op de horizontalisering van de maatschappij. Hiërarchische structuren evolueren naar een netwerk van contacten en zorg. Dit betekent frequent het mogelijke teloorgaan van de sociale cohesie en het verdwijnen van vaste verbanden. De informatiemaatschappij die deze evolutie heeft versterkt, maakt dat een individu losser komt te staan van de instelling, organisatie of groepering die voorheen zijn voornaamste element van verbondenheid met anderen betekende. Het individu komt dus meer nadrukkelijk op de voorgrond met zijn eigen belang en zo wordt bijvoorbeeld het fiscaal recht ervaren als een aanslag op zijn vermogen omdat de sociale herverdelingsfunctie niet in zijn blikveld ligt.

Een ander aspect – niet vreemd aan het vorige –, namelijk de internationale globalisering, heeft het Belgisch rechtsdenken sterk beïnvloed. Hier hebben de rechtspraak van het EHRM en het Hof van Justitie van de EU een vooraanstaande rol gespeeld. Het Anglo-Amerikaanse rechtsdenken beïnvloedt de systematische continentale rechtsbenadering. Hierdoor is in het rechtsonderwijs het belang van de rechtspraak exponentieel toegenomen.

Een derde invalshoek is het toenemen van het belang van het publiek recht in het geheel van het rechtsdenken. Waar de verkoop van een onroerend goed dertig jaar geleden een uitsluitend privaatrechtelijke aangelegenheid was, is dat thans niet meer zo. Zo krijgen het economisch en het sociaal recht ook meer nadrukkelijk een plaats.

Dit alles heeft geleid tot een vraag naar en de vaststelling van steeds meer ‘specialisatie’.

Waar 30 jaar geleden een ‘Overzicht privaatrecht’ nog door één jurist kon worden beschreven, wordt het nu een samenwerkingsverband van vele specialiteiten. De invulling van deze vraag naar specialisatie leidt dan op langere termijn naar een versterkte juridisering van de gemeenschap.

Hoe het privaatrecht er zal uitzien in 2042 — nog eens 25 jaar verder — weet ik niet, maar het zal hoe dan ook weer anders worden ingevuld, want recht volgt de maatschappelijke evoluties en geeft deze vorm.

14 september 2017

Rogier DE CORTE

Voor deze uitgave hebben de auteurs een beroep kunnen doen op de inzet en wetenschappelijke inbreng van:

Karen BROECKX, Raadsheer Hof van Beroep Gent, hoofddocent UGent

Catharina DEHULLU, Docent UGent

Michaël DE POTTER DE TEN BROECK, Vrijwillig postdoctoraal medewerker vakgroep Metajuridica, Privaat en Ondernemingsrecht, UGent, juridisch adviseur Fednot

Antoine DOOLAEGE, Advocaat, oud-werkleider UGent

Jasmine MALEKZADEM, Assistent Instituut Financieel Recht UGent, advocaat balie Brussel

Matthias MEIRLAEN, Assistent Verbintenissenrecht UGent, lid Centrum voor Verbintenissenrecht

Stefan SOMERS, Docent aan de Vrije Universiteit Brussel en B.A.E.F.-fellow, visiting researcher Columbia Law School

Nan TORFS, Gewoon hoogleraar Universiteit Hasselt

Pieter TERSAGO, Advocaat, wetenschappelijk medewerker UAntwerpen

Johan VANDENDRIESCHE, Advocaat, Visting Professor UGent en Howest

Sabine VANOVERBEKE, Advocaat

Jurgen VANPRAET, Advocaat, gastprofessor UAntwerpen

Christine VAN ROY, Familierechter Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Denendermonde, vrijwillig wetenschappelijk medewerker KU Leuven

Anne-Sophie VERSWEYVELT, Wetenschappelijk medewerker KU Leuven

De wetgever zit niet stil. Een jaar na de vorige editie is *Privaatrecht in hoofdlijnen* alweer toe aan verdere actualisering. De voorliggende nieuwe editie integreert de belangrijkste wijzigingen, vnl. op het vlak van het fiscaal recht en het familierecht. Het intellectuele-eigendomsrecht, het ICT-recht en de markt werden verder uitgediept en geactualiseerd. Ook het hoofdstuk over de rechtspersoon werd grondig herwerkt en aangepast.

Bijzondere erkentelijkheid gaat bij deze editie uit naar de volgende auteurs (in alfabetische volgorde), die vanuit hun vakgebied meewerkten aan deze editie:

- Diederik BRULOOT, docent UGent, Instituut Financieel Recht – de markt en rechtspersonen
- Sarah VAN BRÉE, assistent UGent Faculteit Economie, advocaat – fiscaal recht
- Johan VANDENDRIESCHE, advocaat, gastprofessor UGent Faculteit Economie en Bedrijfskunde – ICT-recht en intellectuele rechten

Zoals bij de vorige editie werd ervoor geopteerd alle voorwoorden te behouden, waarbij het meest recente voorwoord eerst wordt vermeld. Op die manier krijgt de lezer een mooi overzicht van de wordingsgeschiedenis van het boek en tegelijk een inzicht in de juridische evolutie.

Gent 25 augustus 2015

Rogier DE CORTE

Bertel DE GROOTE

Vandaag, 25 augustus 2014, klokt het *Belgisch Staatsblad* af op 63.826 pagina's. Op 26 augustus 2013 telde het *Belgisch Staatsblad* 56.392 pagina's en op 27 augustus 2012 51.014.

Nummer 251 van de serie *wetgeving* van het *Publicatieblad van de Europese Unie* werd in 2012 gepubliceerd op 18 september, in 2013 op 21 september en dit jaar op 23 augustus.

De toenemende complexiteit van de samenleving lijkt de regelgever tot een zekere drift aan te zetten. Deze wetgevende ijver, in Belgische en in grensoverschrijdende context, brengt de houdbaarheidsdatum van een juridisch werk steeds dichterbij de verschijningsdatum. Bijgevolg is een inleidend overzichtswerk als *Privaatrecht in hoofdlijnen*, omwille van de toevloed aan bronnen, een voortdurend *work in progress*.

De laatste jaren van de regeerperiode Di Rupo I zijn gekenmerkt door talrijke en ingrijpende wetgevende wijzigingen. De zesde staatshervorming, waartoe het Vlinderakkoord leidde, vertimmerde de Belgische constructie verder. De onder meer door schaalvergroting geïnspireerde hertekening van het gerechtelijk landschap brengt wijzigingen voor de procedure met zich mee waarvan de betekenis vandaag nog niet volledig duidelijk is. De patriarchale naamgeving is gewijzigd, het Wetboek Economisch Recht wordt volop uitgerold, de op 1 juni 2014 in werking getreden wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid schoeit het statuut van de onbekwamen op een nieuwe, bij voorkeur buitengerechtelijke leest enz. Een grondige actualisatie op korte termijn was dan ook nodig.

De nieuwe editie van *Privaatrecht in hoofdlijnen* wil de lezer de belangrijkste wijzigingen in het juridisch landschap signaleren.

Het bevattelijk en toegankelijk integreren van de talrijke wijzigingen in de diverse gebieden is niet enkel een monnikenwerk, maar vergt tevens grote deskundigheid in de betrokken juridische deelgebieden. Het is een werk waarvoor de auteurs moeten, of beter mogen, terugvallen op een aantal nauwgezette, gedreven en onderlegde collega-juristen.

Bij de actualisatie van het boek was de inzet en de deskundigheid van de volgende personen, die met hun specialisatiegebied als invalshoek aanpassingen suggereerden en nuttige opmerkingen formuleerden, van essentieel belang.

Karen BROECKX, raadsheer hof van beroep te Gent, hoofddocent – Faculteit rechtsgeleerdheid, UGent.

Martine DE BUSSCHER, raadsheer hof van beroep te Gent.

Catharina DEHULLU, docent – Faculteit Economie en Bedrijfskunde, UGent.

Frank JUDO, advocaat, vrijwillig wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Constitutioneel Recht van de KU Leuven.

Bijzondere dank gaat uit naar Sarah VAN BRÉE (assistent – Faculteit Economie en Bedrijfskunde, UGent) en Anne-Sophie VERSWEYVELT (onderzoeksassistent – Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven), aangezien zij het werk in zijn geheel aan de belangrijkste juridische evoluties – complex zowel als talrijk – hebben getoetst en de noodzakelijke ingrepen hebben voorbereid om de wijzigingen, met aandacht voor zowel hun impact op het wezen van het rechtssysteem als voor de coherentie en de toegankelijkheid van het werk, in het boek te integreren.

Een aantal onder hen werken niet voor de eerste maal aan het boek mee. Het zijn vaste waarden geworden en hun loyale hulp en het prettige karakter van de samenwerking geven iedere actualisatie een vriendschappelijke tint.

Het actualiseren van een handboek als *Privaatrecht in hoofdlijnen*, waarvoor vakantieperiodes zich bij uitstek lenen en deadlines steeds te vroeg blijken te liggen, vergt ook een bijzonder engagement van de uitgever en het team dat de productie begeleidt. Dat dit boek bewijst dat het mogelijk is hard en tegelijk aangenaam samen te werken, mag hier niet onvermeld blijven.

Het bijwerken van een boek is, gelukkig maar, mensenwerk. Per definitie is het niet foutloos, zodat een lezer in zijn vakgebied een niet accurate passage of een over het hoofd geziene rechterlijke beslissing zal opmerken. Als u het boek raadpleegt, kunt u zich hier druk om maken. Terecht wellicht. U kunt het ons ook signaleren. Wij zullen er u dankbaar om zijn en het met plezier ten laatste in een volgende editie rechtzetten.

Naar aanleiding van de nieuwe editie opteren wij ervoor om *Privaatrecht in hoofdlijnen* in twee fysieke delen op te splitsen. Tot deze ingreep inspireert niet enkel de bekommernis om de hanteerbaarheid van het werk, onder meer voor de student die het als leerboek gebruikt. De ingreep luidt ook een denkoefening in, die tot doel heeft de inhoudelijke rijkdom van het boek fysiek en

structureel te versterken. *Privaatrecht in hoofdlijnen* bevat immers enerzijds een overzicht van het Belgische rechtssysteem, zoals ingebed in een Europese rechtsorde. Het beschrijft onder meer de notie recht en de diverse rechtstakken, analyseert de juridische basiscomponenten (“bouwstenen”) en het institutionele kader waarin het recht zich ontwikkelt en wordt gehandhaafd. Het tweede luik van het boek is gewijd aan een overzicht van het Belgisch privaatrecht.

De splitsing in functie van beide delen sluit beter aan bij onderscheiden leerdoelen die de invulling van diverse opleidingsonderdelen nastreven. Daarnaast biedt zij beide componenten de ruimte zich elk met een eigen dynamiek en klemtonen te ontwikkelen, zonder ze los te koppelen. De noodzakelijk onverbreekelijke band tussen beide wil het boek blijven belichamen.

Ter gelegenheid van de actualisatie hebben wij ook de volgorde van de voorwoorden bij de diverse edities omgegooid. U leest eerst het voorwoord bij de jongste editie, om vervolgens verder in de tijd te reizen. Deze aanpak wil de medewerkers bij de nieuwe editie omwille van hun gewaardeerde inzet in het bijzonder onder de aandacht brengen. Bijkomend vormt het overzicht van de opeenvolgende voorwoorden een illustratie van de juridische evoluties en de wordingsgeschiedenis van het boek.

Gent 25 augustus 2014

Precies twintig jaar geleden leidde professor DE CORTE het voorwoord bij dit intussen omgedoopte boek in met de vraag of het nog verantwoord is voor de studenten van een eerste kandidatuur een handboek te schrijven dat hen kennis laat maken met het recht en het privaatrecht in het bijzonder.

Dit jaar viert het boek zijn twintigste verjaardag, hetgeen een overtuigend en bevestigend antwoord is op de bekommernis van de initiële auteur, Rogier DE CORTE.

De wijziging van de titel van het werk brengt het boek bij deze jubileumeditie bij zijn wortels. *Inleiding tot het Privaatrecht* is *Privaatrecht in hoofdlijnen* geworden. Met deze titel schrijft het boek zich daarenboven in een reeks door student en praktizijn gewaardeerde handboeken in. Een reeks die illustreert dat doordachte handboeken hun relevantie niet hebben verloren.

Nochtans ondervindt het zogenaamd klassieke handboek niet onbelangrijke druk. De toegang tot en de veelheid aan multimediale informatiebronnen, waarvan de kwaliteit(sbewaking) weliswaar zeer divers is, biedt ook de student een rijke bron aan leermateriaal waar rond hij de studie van een opleidingsonderdeel kan opbouwen. De lesgever kan in de lessen accenten leggen, verhelderende voorbeelden geven en zijn zienswijze op het betrokken domein laten gelden. Zodoende laat hij de student kennismaken met en geeft hij hem richting in de behandelde materie.

De paradox bestaat er echter in dat enerzijds een zekere hang naar deze veel(soortig)heid van informatie bestaat, terwijl de studenten anderzijds behoefte blijken te hebben aan een overzichtelijke leidraad. Wat professor DE CORTE twintig jaar geleden beschouwde als een toegift aan de vraag van de studenten om over exact studiemateriaal te beschikken, lijkt vandaag veeleer een antwoord op een noodzaak. De overvloed aan informatie die het handboek in zijn bestaan lijkt te

bedreigen maakt, zo men er niet in wil verdrinken, een conceptueel opgebouwd overzichtswerk meer dan welkom. In het bijzonder indien het niet enkel een accuraat uitgangspunt is voor de benadering van een juridisch probleem, maar ook wegwijs maakt in de verdere uitdieping ervan. In die zin wijzigde de afgelopen twintig jaar (on)terechte druk wellicht in bijna noodwendigheid en wordt goed studiemateriaal niet enkel voor de student, maar voor iedereen die inhoudelijk met (privaat)recht bezig wil zijn, onmisbaar.

In die overtuiging zet Bertel DE GROOTE het door Rogier DE CORTE geïnitieerde gebruik van het handboek sinds enkele jaren dankbaar voort ter ondersteuning van het opleidingsonderdeel “Inleiding Recht” (Modeltraject 1 bachelor Handelswetenschappen, Faculteit Handelswetenschappen en Bestuurskunde, Hogeschool Gent).

De informatievloed en de met de samenleving evoluerende toenemende complexiteit van het regelgevend kader, onder meer door het toenemend grensoverschrijdend karakter ervan, daagt niet enkel de gebruiker van het boek uit.

De toegevoegde waarde van het boek is de afgelopen twintig jaar geenszins teruggefallen en evenmin de inspanning die het vergt om het werk up-to-date te houden.

Met het oog op de voortdurende actualisering van het werk konden de auteurs gelukkig rekenen op een breed net aan deskundigen in diverse juridische deeldomeinen om belangrijke evoluties te signaleren of delen van het werk met wijzigingen in de regelgevende context in overeenstemming te brengen of bij te sturen.

Rogier DE CORTE en Bertel DE GROOTE bedanken hen graag oprecht en zeer uitdrukkelijk en hopen op hun enthousiaste ondersteuning van dit boek als project te mogen blijven rekenen. Zo ook nodigen zij gebruikers van het boek uit niet te aarzelen hun opmerkingen of suggesties met het oog op de actualisering ervan te willen uiten.

Een aantal op het ogenblik van de afwerking van het manuscript door de wetgevende kamers pas gestemde institutionele hervormingen, om slechts één voorbeeld te vermelden, confronteren de auteurs met de realiteit dat zij nog vóór de inkt van het werk droog zal zijn, de voorbereiding van een nieuwe editie zullen dienen aan te vatten. Voor de lezer betekent dit dat door de snelheid waarmee het regelgevend kader kan wijzigen, het niet kan worden uitgesloten dat een wijziging zijn weg naar het boek nog niet gevonden heeft, ondanks alle zorg waarmee het boek is gemaakt.

Verwijzend naar het voorwoord van professor DE CORTE van 1992 willen wij bij de editie 2012 van *Privaatrecht in hoofdlijnen* de twee overige in laatstvermeld voorwoord aangehaalde argumenten voor het werk herbevestigen. Het biedt ook de gelegenheid de essentie van het werk opnieuw te onderschrijven.

In de eerste plaats blijft het boek een respectvolle groet aan het *Overzicht van het Belgisch Burgerlijk recht en Burgerlijk Procesrecht* van wijlen professor Willy DELVA, waarin het zijn grondslag vindt. Het bijhouden van de materie die het handboek bestrijkt, en in het bijzonder de inspanning die het vergt, brengt steeds opnieuw het respectvolle besef dat de met achting ‘oude meesters’ genoemde auteurs

van basiswerken over het Belgische recht titanenwerk hebben geleverd. Het verdient in ere te worden gehouden en mag niet verloren gaan.

In de tweede plaats bevestigt deze editie het elan dat Rogier DE CORTE aan het boek heeft gegeven. De complexiteit van de bovendien snel wijzigende rechtsorde verantwoordt – misschien nog meer dan in 1992 – de positiefrechtelijke aanpak met systematische toetsing aan de wet als ‘eerste’ bron. Dit laatste is een reflex die het boek de student die het gebruikt trouwens met voorrang wil aanleren. Tevens houdt het werk vast aan de koppeling van de behandelde thema’s met de basisrecht-spraak en de basisliteratuur die hen vorm geven. Zo wil het boek niet enkel de rol van de juridische bronnen in de vorming van het rechtssysteem tot uitdrukking brengen, maar ook een springplank bieden voor verdere, zelfstandige, ontwikkeling van juridische vragen.

Daarnaast is er de keuze om te onderstrepen dat het recht een zekere relativiteit in zich draagt door te verduidelijken hoe het zicht erop kan wijzigen in functie van de gekozen invalshoek. Het is voor de student vaak revelerend dat hetzelfde recht a.h.w. een object van studie kan zijn, kan worden benaderd vanuit het subject dat er rechten aan ontleent of voor wie het verplichtingen creëert..., rechten en verplichtingen waarvan de afdwinging tot conflict aanleiding kan geven bij de beslechting waarvan instellingen en spelregels bepalend zijn.

Die globaliteit en integratie hebben ertoe aangezet het privaatrecht in het boek een plaats te geven in het rechtssysteem. Het boek bekijkt het privaatrecht vanuit het recht in zijn algemeenheid en neemt het bovendien als uitgangspunt om het rechtsfenomeen zelf te benaderen.

Deze vervlechting en de vaststelling dat een goed begrip van een rechtsdomein uitgesloten is zonder inzicht in de samenhang van het rechtssysteem en de rol die het betrokken domein erin vervult, hebben er eveneens toe aangezet vast te houden aan de begripsmatige benadering van het boek. Het wil, zonder de pretentie te hebben hierin volkomen te kunnen slagen, uit rechtsregels kernbegrippen distilleren die inzicht verschaffen in het rechtssysteem als structuur en de relaties erin. Ook biedt het inzicht in de basispatronen van het menselijk handelen waarop het recht betrekking heeft.

Met het pedagogisch gebruik dat Bertel DE GROOTE van het boek maakt, onderschrijft hij uitdrukkelijk de doelstelling van Rogier DE CORTE een handboek te maken dat niet louter de rechte student beoogt. Het boek wil breed toegankelijk zijn: voor iedere student in wiens opleiding een juridische basiscomponent is geïntegreerd. Om die reden is er ook voor gekozen niet voor de hand liggende thema’s of eerder abstracte begrippen grafisch of door middel van goed gekozen voorbeelden, die bovendien de praktische relevantie ervan verduidelijken, aanschouwelijker te maken. Bovendien moet het ook al wie, jurist of houder van een ander diploma, beroepshalve met een juridische vraag wordt geconfronteerd, een houvast bieden in een tijd waarin deskundigheid in een specifiek juridisch domein soms ten koste dreigt te gaan van een brede kijk op het rechtssysteem.

Door de hierboven aangehaalde uitgangspunten trouw te blijven wil *Privaatrecht in hoofdlijnen* bij de tijd zijn en aantonen dat dit niet ten koste moet gaan van de stevige fundamenteen waarin het zijn oorsprong vindt. Het tegendeel is waar.

Bijzondere erkentelijkheid gaat bij deze editie uit naar (in alfabetische volgorde):

Martine DE BUSSCHER (raadsheer Hof van Beroep te Gent) – actualisering van de aspecten van het boek die straf- en strafprocesrecht betreffen;

Eline LIEVENS (advocaat) – revisie van de aspecten van het boek die de verbintenissen uit onrechtmatige daad betreffen;

Sarah VAN BREE (onderzoeker – Faculteit Handelswetenschappen en Bestuurskunde, Hogeschool Gent) – algemeen nazicht van het handboek, actualisering van de bibliografische informatie, redactie van de trefwoordenlijst;

Stephane VEREECKEN (advocaat, praktijkassistent – Vakgroep Burgerlijk Recht, Universiteit Gent, medewerker Centrum voor Verbintenissenrecht, Universiteit Gent) – revisie van de aspecten van het boek die de verbintenissen uit onrechtmatige daad betreffen;

Elge VERKEST (advocaat, onderzoeker – Faculteit Handelswetenschappen en Bestuurskunde, Hogeschool Gent) – actualisering van de aspecten van het boek die het fiscaal recht betreffen.

Gent 1 augustus 2012

Werkten vanuit hun respectieve interessegebieden mee aan het Handboek Civiel Recht, herziene editie 2011:

Karen BROECKX – Magistraat, deeltijds hoofddocent UGent

Rozemie DEFRANCO – Lector, promotor HoGent

Catharina DEHULLU – Docent publiek recht HoGent

Frank JUDO – Advocaat balie

Brussel, lector Koninklijke Militaire School, opleiding HOMA, vrijwillig wetenschappelijk medewerker Instituut voor Constitutioneel Recht K.U.Leuven

Raf VAN RANSBEECK – Magistraat, deeltijds docent HUB-KU Brussel en geaffilieerd onderzoeker K.U.Leuven

Gent 1 augustus 2011

Sinds de zomer van 2008 heeft de regelgever niet stilgezeten. Zijn ijver liet vrijwel geen domein van het recht ongemoeid. Een nieuwe editie van het *Handboek Civiel Recht* wil de wijzigingen in het Belgisch juridisch landschap in de bestaande tekst integreren.

Zij betreffen – om slechts enkele in het oog springende voorbeelden te noemen – bijvoorbeeld:

- het strafprocesrecht dat door een grondige herziening van de procedure voor het hof van assisen is gekenmerkt;
- het Europees recht, waar het Verdrag van Lissabon de Europese Unie volwassen laat worden of tot een hertekening van de instellingen en hun rol in de wetgevingsprocedure heeft geleid;
- het handels- en economisch recht, dat met de Wet Continuïteit Ondernemingen het instrumentarium om ondernemingen in moeilijkheden te helpen wil dynamiseren of waar de wet betreffende marktpraktijken en consumentenwerking de wet betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument opvolgt als maatgevende factor voor het waarborgen van de marktwerking;
- het grensoverschrijdend recht waar het internationaal privaatrecht is gekenmerkt door een voortschrijdende communautarisering;

- het burgerlijk recht, waarin een specifieke regeling ter bescherming van de kosteloze borg is voorzien of waar de wetgever grote ijver in de hervorming van het familierecht heeft betoond;
- het privaatrechtelijk procesrecht, waarin de regeling van het deskundigenonderzoek bijvoorbeeld grondig is aangepast.

Bij de bespreking van deze evoluties is, onder meer waar dit vanuit pedagogisch oogpunt mogelijk en relevant is, gepoogd oog te hebben voor de doelstellingen die de regelgever bij zijn optreden heeft willen vertalen en voor de krachtlijnen in de ontwikkeling van het rechtsstelsel.

De nieuwigheden zijn zorgvuldig ingepast in de bestaande tekst. In de eerste plaats omdat zij geen blijk geven van tendensen of verschuivingen in het rechtssysteem, waarvan de impact tot belangrijke ingrepen in de basisstructuur van het handboek noopt. In de tweede plaats omdat bij dergelijke ingrepen niet over één nacht ijs kan worden gegaan. Ervaringen met het werk als leerboek enerzijds en echo's over het boek van professionele gebruikers ervan anderzijds, leren immers dat de structuur en de conceptuele benadering de begripsvorming ten goede komen. Bij de herwerking is dan ook schroomvol omgegaan met het op basis van het *Overzicht van het Belgisch Burgerlijk recht en Burgerlijk Procesrecht* van Willy Delva door Rogier de Corte meesterlijk vormgegeven *Handboek Civiel Recht*.

Op basis van de ervaringen met het werk als leerboek is een aantal illustraties aan het werk toegevoegd. Het maken ervan leerde dat zij niet enkel de student kunnen helpen bij het verwerven van inzicht in de Belgische rechtsorde, maar ook de geoefende jurist af en toe een *Aha-Erlebnis* kunnen bezorgen of doen stilstaan bij *niet-evidente juridische vanzelfsprekendheden*.

Tevens is naar aanleiding van de revisie de lay-out lichtjes aangepast. Ook hier is het grondlegend werk van Rogier de Corte wat dit boek betreft het uitgangspunt geweest.

Dat deze actualisering van het *Handboek Civiel Recht* niet volmaakt zal blijken ligt bijna voor de hand. De snelheid waarmee wijzigingen in het juridisch landschap elkaar opvolgen, hun omvang en de complexiteit in de diverse rechtsdomeinen waartoe zij leiden, zou in het tegenovergestelde geval verbazing wekken. Steeds meer blijkt een herwerking van het boek een huzarenstuk. Daarbij komt dat het werk bewust de moeilijke scheidslijn bewandelt tussen een leerboek en een eerste naslagwerk of een uitgangspunt voor verdere verkenning van een juridisch vraagstuk. Vanuit dit oogpunt is enige frustratie bij beide soorten gebruikers niet uit te sluiten.

Wat er ook van zij, dergelijke onvolkomenheden zijn aanmoediging voor een spoedige nieuwe en sterkere uitgave. Daarenboven zijn bijvoorbeeld nabije hervormingen van de Belgische staatsstructuur, met belangrijke weerslag op het deel van het handboek dat de organieke ondersteuning van het recht betreft, niet onwaarschijnlijk. Gebruikers – in het bijzonder studenten die zich misschien tegen wil en dank intensief door het handboek werken – wiens commentaren de kwaliteit en toegankelijkheid ten goede komen, verdienen dan ook bijzondere waardering.

Dank gaat uit naar iedereen die aan deze actualisering heeft meegewerkt, in het bijzonder naar: **Reinhard STEENNOT** – docent UGent – Instituut Financieel Recht
Elke VANDENDRIESCHE – aspirant FWO – Instituut Financieel Recht (UGent), voor de redactie van het hoofdstuk betreffende de *markt*.

Catharina DEHULLU – docent Hogeschool Gent – departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde, voor de revisie van het hoofdstuk betreffende de *Europese Unie* in het boek over de organieke ondersteuning van het recht.

Werkten vanuit hun respectieve publiek- en privaatrechtelijke deskundigheid mee aan de actualisering van het volledige manuscript:

Frank JUDO – Advocaat balie

Brussel, lector Koninklijke Militaire School, opleiding HOMA, vrijwillig wetenschappelijk medewerker Instituut voor Constitutioneel Recht K.U.Leuven

Raf VAN RANSBEECK – Magistraat, deeltijds docent HUB-KU Brussel en geaffilieerd onderzoeker K.U.Leuven

Gent 2 augustus 2010

Het onvoorstelbaar aantal wetwijzigingen van 2006 en 2007, zowel in het familierecht als het gerechtelijk recht, hebben de noodzaak aan een nieuwe editie onvermijdelijk gemaakt.

Beervelde 10 september 2008

De wijzigingen van 2005 hebben niet alleen betrekking op de gebruikelijke aanpassingen, maar er werden ook 3 nieuwe delen aan toegevoegd, m.n. de markt, de vennootschappen en de collectieve schuldenregeling

Voor deze uitgave hebben de auteurs een beroep kunnen doen op de inzet en de wetenschappelijke inbreng van

Bockxstaele Ineke	advocaat
Boone Katrijn	assistent UGent
Broeckx Karen	beslagrechter, hoofddocent UGent
Bruloot Fredericq	advocaat, praktijkassistent UGent
De Corte Linde	advocaat
Deene Joris	assistent UGent, advocaat
Dehullu Catharina	docent Hogent
Devolder Tom	advocaat
Knockaert Tom	advocaat
Meerschaut Frank	referendaris Grondwettelijk Hof
Steennot Reinhard	docent UGent
Steverlynck Soetekin	advocaat
Thion Philippe	wetenschappelijk medewerker FWO, KU Brussel
Van den Steen Lientje	assistent UGent
Van Ransbeeck Raf	gerechtelijk stagiair
Verbist Ann	advocaat
Vereecken Stephane	advocaat, assistent UGent
Verschelden Gerd	docent UGent
Vervoort Iris	assistent KULEuven

Beervelde 1 september 2005

De **vijfde herwerking** kon worden voltooid in de vakantie van 2003, een tijdstip waarop een aantal belangrijke nieuwe wetten het licht zag, zoals het homohuwelijk en de Euthanasiewet om er slechts twee te noemen. Het was ook een tijdstip waarop hopelijk een aantal oudere wetten in werking zou treden. Maar dit was niet het geval: de wet op de verticale integratie van het parket is daar een voorbeeld van.

Ik heb gepoogd de inhoud van het handboek bij te werken tot en met het *Belgisch Staatsblad* van 5 augustus 2003. Het was een dag die voor juristen gemakkelijk te memoriseren valt:

- het was de dag waarop de Belgen met zijn allen belastingen betaalden krachtens een wet die het *Belgisch Staatsblad* nog niet had bereikt. Ik heb de passus over de publicatieverplichting van wetten in mijn handboek niet aangepast;
- het was ook de dag dat een kabinetschef bij zijn promotie nog gauw een ‘minister-van-state-schap’ werd toegeschoven, een erefunctie die aan de tweede minister-president van Vlaanderen bewust werd onthouden. Ik heb de passus over de ‘minister van state’ in mijn handboek ook niet bijgewerkt. Ik doe bij een volgende gelegenheid een poging om het begrip rechtsstaat te herdefiniëren.

Beervelde 5 augustus 2003

De vierde herwerking kende een herdruk in januari 2001. Deze herdruk bevat dezelfde tekst en nummering als de editie september 2000 mits enkele correcties, waaronder het verwijderen van de aanpassingen die waren doorgevoerd op basis van de nieuwe wet op de voogdij, een door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurde tekst die ondertussen door de Senaat was geëvoceerd.

De vierde herwerking kende een tweede herdruk in september 2001. De wetswijzigingen sinds de vorige herdruk werden verwerkt.

Beervelde 1 augustus 2001

De **vierde herwerking** gaf de gelegenheid om, naast een niet te tellen aantal aanpassingen ingevolge de talrijke wetswijzigingen, de structuur grondig aan te passen. Oprechte dank aan Trudo Breesch, Ives Corrijn en Herman Van Lierde die bereid waren de herwerkte kopie grondig na te lezen.

1 september 2000

De **derde herziening** werd noodzakelijk gemaakt door het groot aantal nieuwe wetten (echtscheiding, mede-eigendom, telefoontap, vergoeding slachtoffers verkeersongeval, cessie van schuldvoering, beslagbare goederen, ...).

Een aantal andere delen werd herschreven, nog andere herschikt.

Er is een kort trefwoordenregister aan het geheel toegevoegd.

Beervelde 26 december 1994

De tweede editie werd grondig herzien. De wijzigingen hebben betrekking op de staatsstructuur na de grondwetswijziging van 1993, het actualiseren van enkele onderdelen en het verder herschikken van de materie.

Beervelde 20 februari 1994

Terecht kun je je afvragen of het nog verantwoord is voor de studenten van een eerste kandidatuur een *Inleiding tot het Privaatrecht* te schrijven. Zou het niet veel economischer zijn een bestaande uitgave ter beschikking te stellen? In de colleges kan dan de eigen zienswijze vrij aan bod komen.

Drie overwegingen hebben er vooralsnog toe geleid toch een eigen *Inleiding* uit te geven.

Op de eerste plaats was er het bestaande *Overzicht van het Belgisch Burgerlijk recht en Burgerlijk Procesrecht* van wijlen collega Willy Delva, een begrip, vooral doch niet alleen voor diegenen die hun rechtsopleiding ontvingen aan de Rijks-universiteit Gent.

Zijn vroegtijdig overlijden heeft verhinderd dat dit werk, waaraan hij jaren spendeerde, tot zijn voltooiing is gekomen.¹ Op mijn verzoek was mevrouw W. Delva onmiddellijk bereid de toestemming te verlenen het gedachtegoed van W. Delva als basis te nemen voor deze inleiding, waarvoor mijn gemeente dankzegging.

Op de tweede plaats blijkt een *Inleiding tot het Privaatrecht* bijzonder sterk uiteenlopend te worden behandeld. Het gaat van een strikt wetenschappelijke inleiding tot het recht, specifiek voor rechtsstudenten, tot eerder vulgariserende overzichten, bestemd voor leerlingen middelbaar onderwijs. Bij deze herwerking werd uitdrukkelijk gekozen voor een positiefrechtelijk overzicht met strikte verwijzing naar de wet, dit duidelijk in navolging van de zienswijze van W. Delva. Daarbij werd gepoogd ook een koppeling tot stand te brengen met de basisrechtspraak en de basisliteratuur.

Op de derde plaats heb ik toegegeven aan de (on)terechte druk van de dames en heren studenten, die het beschikken over exact studiemateriaal (wat moet ik kennen voor de examens?) prioritair stellen boven het inhoudelijk bezig zijn met het privaatrecht.

Uiteindelijk is deze uitgave meer geworden dan een loutere herwerking van de oorspronkelijke uitgave.

Vooreerst werden er twee delen toegevoegd. Het deel 'Rechtsbegrip' en het deel 'Instellingen', toevallig twee domeinen die de laatste jaren bijzonder sterk aan herdenking toe waren.

Vervolgens werden verscheidene aanpassingen doorgevoerd:

- de materie werd opnieuw ingedeeld om beter aan te sluiten bij de gewijzigde inzichten in het privaatrecht;

¹ Bij de wetenschappelijke uitgeverij E. Story-Scientia verscheen in de jaren tachtig een bijgewerkte versie door de zorgen van collega Hubert Bocken.

- er werd gepoogd de tekst te laten evolueren van het ‘samenvattend overzicht’ van een rechtsinstelling, naar de kernbegrippen van de behandelde materie. Het streefdoel is de reglementerende benadering van het recht te vervangen door de ordenende benadering. Het zal vermoedelijk nog enkele edities duren vooraleer dit volledig geslaagd zal zijn.

Beervelde 1 november 1992

BEKNOPTE INHOUD

VOLUME 1. INLEIDING TOT HET RECHT

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Inhoud</i>	xxiii

DEEL I. RECHTSFENOMEEN	1
------------------------------	---

Hoofdstuk I. Concepten van recht	7
Hoofdstuk II. Regelproducenten	36
Hoofdstuk III. Regelarsenaal	73

DEEL II. ORGANIEKE ONDERSTEUNING VAN HET RECHT	89
--	----

<i>TITEL I. BELGISCHE STAATSSTRUCTUUR</i>	91
---	----

Hoofdstuk I. Belgische federale instellingen	93
Hoofdstuk II. De deelstaten	110
Hoofdstuk III. Lokale instellingen	120

<i>TITEL II. FISCALITEIT</i>	125
------------------------------------	-----

Hoofdstuk I. Definities	127
Hoofdstuk II. Overzicht	131
Hoofdstuk III. Grondslagen van het belastingrecht	140
Hoofdstuk IV. Geschillen en invordering	144
Hoofdstuk V. Internationalisering	150

<i>TITEL III. SUPRANATIONALE EN INTERNATIONALE INSTELLINGEN</i>	153
---	-----

Hoofdstuk I. Europese Unie	155
Hoofdstuk II. Benelux Unie	173
Hoofdstuk III. Verenigde Naties	175
Hoofdstuk IV. Internationaal Strafhof	178
Hoofdstuk V. Raad van Europa	179

DEEL III. BASISCOMPONENTEN VAN HET RECHT.....	181
Hoofdstuk I. Het subjectief recht biedt de componenten	183
Hoofdstuk II. Rechtssubject.....	184
Hoofdstuk III. Rechtsobject.....	191
Hoofdstuk IV. Het vermogen.....	204
Hoofdstuk V. Subjectieve rechten	215
Hoofdstuk VI. Rechtsfeiten en rechtshandelingen.....	218
Hoofdstuk VII. Tijd als rechtsfactor.....	220
DEEL IV. RECHTSHANDHAVING.....	231
<i>TITEL I. PROCESRECHT</i>	235
Hoofdstuk I. Begrip.....	237
Hoofdstuk II. Kenmerken	239
Hoofdstuk III. Het vonnis	245
Hoofdstuk IV. Rechtshulp	247
<i>TITEL II. DE RECHTER EN ZIJN MEDEWERKERS</i>	251
Hoofdstuk I. Rechterlijke macht – Grondwettelijke macht.....	253
Hoofdstuk II. Hoven en rechtbanken.....	256
Hoofdstuk III. Openbaar Ministerie	277
Hoofdstuk IV. Benoeming van magistraten	280
Hoofdstuk V. Hulpambtenaren en medewerkers	283
<i>TITEL III. STRAFRECHTSPLEGING</i>	287
Hoofdstuk I. Misdrijven en de bestraffing ervan	289
Hoofdstuk II. Strafrechtspleging.....	297
<i>TITEL IV. BURGERLIJKE RECHTSPLEGING</i>	311
Hoofdstuk I. Begrip.....	313
Hoofdstuk II. Kenmerken	314
Hoofdstuk III. Kernbegrippen.....	317
Hoofdstuk IV. Minnelijke schikking en bemiddeling	325
Hoofdstuk V. Gewoon geding	327
Hoofdstuk VI. Rechtsmiddelen.....	337
Hoofdstuk VII. Bijzondere rechtsplegingen	342
Hoofdstuk VIII. Executierecht	345

<i>TITEL V. BEWIJSRECHT</i>	349
Hoofdstuk I. Probleem van het bewijsrecht.	351
Hoofdstuk II. Basissystemen in het bewijsrecht	354
Hoofdstuk III. Bewijs in het burgerlijk recht.	357
Hoofdstuk IV. Bewijs in het strafrecht.	385
Hoofdstuk V. Onrechtmatig verkregen bewijs	388
 DEEL V. PRIVAATRECHT IN INTERNATIONAAL VERBAND	391
Hoofdstuk I. Problematiek.	393
Hoofdstuk II. Kernpunten van het IPR	397
Hoofdstuk III. Methodologie.	401
Hoofdstuk IV. Bronnen en basisregels	406
 <i>Trefwoordenregister</i>	433

VOLUME 2. OVERZICHT VAN HET PRIVAATRECHT

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Inhoud</i>	xxiii
 Inleiding: Burgerlijk Wetboek	1
 DEEL I. PERSONEN- EN FAMILIERECHT	5
Hoofdstuk I. De mens	7
Hoofdstuk II. De mens en zijn identificatie.	25
Hoofdstuk III. Rechtspersonen	41
Hoofdstuk IV. De mens en zijn gezin	52
Hoofdstuk V. De onbekwame mens	90
Hoofdstuk VI. De mens en zijn familiaal vermogen	110
 DEEL II. ZAKENRECHT	155
Hoofdstuk I. Inleiding	157
Hoofdstuk II. Eigendom en bezit	158
Hoofdstuk III. Beperkte zakelijke rechten	171
Hoofdstuk IV. Zakelijke zekerheidsrechten.	184
Hoofdstuk V. Onroerende publiciteit	197

DEEL III. VORDERINGSRECHTEN	201
Hoofdstuk I. Algemene beschouwingen	203
Hoofdstuk II. Begrip, soorten, modaliteiten	204
Hoofdstuk III. Bronnen van verbintenissen	212
Hoofdstuk IV. Verbintenis uit overeenkomst	217
Hoofdstuk V. Verbintenis uit onrechtmatige daad.	262
Hoofdstuk VI. Uitdoven van vorderingsrechten	314
Hoofdstuk VII. Benoemde overeenkomsten	317
DEEL IV. BIJZONDER PRIVAATRECHT	361
Hoofdstuk I. Ondernemingsrecht	365
Hoofdstuk II. Intellectuele rechten	409
Hoofdstuk III. Informaticarecht	423
Hoofdstuk IV. Sociaal recht	434
<i>Trefwoordenregister</i>	441

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Beknopte inhoud</i>	xix

DEEL I.

RECHTSFENOMEEN	1
----------------------	---

Hoofdstuk I. Concepten van recht.	7
--	---

Afdeling 1. Hét recht bestaat niet	7
--	---

Afdeling 2. Het klassieke recht	10
---------------------------------------	----

§ 1. Een piramidaal en coherent systeem	10
---	----

§ 2. Materieel en formeel recht	13
---------------------------------------	----

§ 3. Publiekrecht en privaatrecht	15
---	----

Afdeling 3. De ontwikkeling van het huidige recht	16
---	----

§ 1. Sociale menswetenschappen	16
--------------------------------------	----

§ 2. Instrumentalistisch recht	17
--------------------------------------	----

§ 3. Verzekeringsmechanisme	18
-----------------------------------	----

§ 4. Welvaartsstaat	21
---------------------------	----

§ 5. Nieuwe structuur en nieuwe rechtstakken	24
--	----

§ 6. Regulering met impact	28
----------------------------------	----

§ 7. Proportionaliteitstoets	30
------------------------------------	----

§ 8. Wikken en wegen	32
----------------------------	----

Afdeling 4. Het recht als wetenschap	34
--	----

Hoofdstuk II. Regelproducenten	36
---	----

Afdeling 1. Wie zijn de regelproducenten?	36
---	----

Afdeling 2. Wetgever	37
----------------------------	----

§ 1. Begrip	37
-------------------	----

§ 2. Soorten wetten	37
---------------------------	----

§ 3. Totstandkoming van wetgeving	45
---	----

§ 4. Gelding van de wet	54
-------------------------------	----

§ 5. Hiërarchie, bevoegdheid en toetsing	57
--	----

Afdeling 3. Rechtspraak	62
-------------------------------	----

Afdeling 4. Doctrine	65
----------------------------	----

Afdeling 5. Gewoonterecht	66
---------------------------------	----

Afdeling 6. Billijkheid	66
Afdeling 7. Algemene rechtsbeginselen	67
Afdeling 8. Buitenlands recht	71
Afdeling 9. Private regelgeving	71
Hoofdstuk III. Regelsarenaal	73
Afdeling 1. Basisbegrippen.	73
Afdeling 2. Staatsrecht	74
Afdeling 3. Bestuursrecht	74
Afdeling 4. Belastingrecht	77
Afdeling 5. Strafrecht	77
Afdeling 6. Algemeen privaatrecht	78
Afdeling 7. Bijzonder privaatrecht.	79
§ 1. Ondernemingsrecht	79
§ 2. Intellectuele rechten	80
§ 3. Informaticarecht en rechtsinformatica	81
§ 4. Sociaal recht.	82
Afdeling 8. Gerechtelijk privaatrecht	83
Afdeling 9. Grensoverschrijdend recht.	83
§ 1. Internationaal recht of volkenrecht	83
§ 2. Recht van de Europese Unie	84
§ 3. Internationaal privaatrecht (IPR).	86
Afdeling 10. Rechtsdocumentatie	86
 DEEL II.	
ORGANIEKE ONDERSTEUNING VAN HET RECHT	89
 TITEL I.	
BELGISCHE STAATSTRUCTUUR	91
 Hoofdstuk I. Belgische federale instellingen.	93
Afdeling 1. Kenmerken van de Belgische Staat.	93
Afdeling 2. Grondwetgever	94
Afdeling 3. Indeling van het grondgebied	96
Afdeling 4. Rechten en vrijheden	97
Afdeling 5. Scheiding van de machten	100
Afdeling 6. Federale machten	100
§ 1. Federale wetgevende macht.	100
§ 2. Federale uitvoerende macht	104
Afdeling 7. Grondwettelijk Hof	106
Afdeling 8. Raad van State	108
Afdeling 9. Rekenhof.	109

Hoofdstuk II. De deelstaten	110
Afdeling 1. Gemeenschappen en gewesten	110
Afdeling 2. Beginselen van bevoegdheidsverdeling	116
Afdeling 3. Financiering	119
Afdeling 4. Constitutionele autonomie	119
Hoofdstuk III. Lokale instellingen	120
Afdeling 1. Provincie	120
Afdeling 2. Gemeente	122
Afdeling 3. Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn	123
<i>TITEL II.</i>	
<i>FISCALITEIT</i>	125
Hoofdstuk I. Definities	127
Hoofdstuk II. Overzicht	131
Afdeling 1. Federale belastingen	132
Afdeling 2. Regionale belastingen	135
Afdeling 3. Lokale belastingen	138
Hoofdstuk III. Grondslagen van het belastingrecht	140
Hoofdstuk IV. Geschillen en invordering	144
Hoofdstuk V. Internationalisering	150
<i>TITEL III.</i>	
<i>SUPRANATIONALE EN INTERNATIONALE INSTELLINGEN</i>	153
Hoofdstuk I. Europese Unie	155
Afdeling 1. Ontwikkeling van de Europese integratie	155
Afdeling 2. De lidstaten	164
Afdeling 3. De institutionele structuur van de Europese Unie	165
Hoofdstuk II. Benelux Unie	173
Hoofdstuk III. Verenigde Naties	175
Hoofdstuk IV. Internationaal Strafhof	178
Hoofdstuk V. Raad van Europa	179

DEEL III.	
BASISCOMPONENTEN VAN HET RECHT	181
Hoofdstuk I. Het subjectief recht biedt de componenten	183
Hoofdstuk II. Rechtssubject	184
Afdeling 1. Begrip	184
Afdeling 2. Inhoud van de rechtspersoonlijkheid	184
Afdeling 3. Volkomen en onvolkomen rechtspersoonlijkheid	186
Afdeling 4. Soorten rechtssubjecten	187
Afdeling 5. Feitelijke vereniging	188
Hoofdstuk III. Rechtsobject	191
Afdeling 1. Begrip	191
Afdeling 2. Verschillende goederen	192
§ 1. Goederen naargelang de eigenaar	192
§ 2. Goederen in en buiten de handel	194
§ 3. Lichamelijke en onlichamelijke goederen	195
§ 4. Verbruikbare en niet-verbruikbare goederen	195
§ 5. Vervangbare en niet-vervangbare goederen	195
§ 6. Deelbare en ondeelbare goederen	196
§ 7. Hoofdzaken en bijzaken	196
§ 8. Afzonderlijke goederen en algemeenheden	196
§ 9. Tegenwoordige en toekomstige goederen	196
§ 10. Roerende en onroerende goederen	197
Afdeling 3. Informatie als rechtsgoed	199
Afdeling 4. Dierenrechten	203
Hoofdstuk IV. Het vermogen	204
Afdeling 1. Begrip	204
Afdeling 2. Vermogensfuncties	205
Afdeling 3. Vermogenssamenstelling	205
Afdeling 4. Het vermogen als verhaalsobject	207
§ 1. De regel	207
§ 2. Individuele uitvoering versus samenloop	208
§ 3. Insolventie en collectieve schuldenregeling	209
Hoofdstuk V. Subjectieve rechten	215
Afdeling 1. Begrip	215
Afdeling 2. Diversiteit	216
Afdeling 3. Uitoefening van subjectieve rechten	216

Hoofdstuk VI. Rechtsfeiten en rechtshandelingen	218
Hoofdstuk VII. Tijd als rechtsfactor	220
Afdeling 1. Het probleem	220
Afdeling 2. Verjaring in het civiel recht	221
§ 1. Algemeen	221
§ 2. Verkrijgende verjaring	222
§ 3. Bevrijdende verjaring	223
§ 4. Berekening	224
§ 5. Vervaltermijnen	225
§ 6. Vermoeden van betaling	226
Afdeling 3. Verjaring in het strafrecht	226
DEEL IV.	
RECHTSHANDHAVING	231
<i>TITEL I.</i>	
<i>PROCESRECHT</i>	235
Hoofdstuk I. Begrip	237
Hoofdstuk II. Kenmerken	239
Afdeling 1. Toegang tot de rechter	239
Afdeling 2. De rechter	240
Afdeling 3. De procedure	241
Hoofdstuk III. Het vonnis	245
Hoofdstuk IV. Rechtshulp	247
Afdeling 1. Begrip	247
Afdeling 2. Eerstelijnsrechtshulp (CJB)	248
Afdeling 3. Tweedelijnsrechtshulp (BJB)	248
Afdeling 4. Rechtsbijstand voor de rechter (BRB)	248
<i>TITEL II.</i>	
<i>DE RECHTER EN ZIJN MEDEWERKERS</i>	251
Hoofdstuk I. Rechterlijke macht – grondwettelijke macht	253
Hoofdstuk II. Hoven en rechtbanken	256
Afdeling 1. Geen eenheid van rechtsmacht	256
Afdeling 2. Alleenzetelend rechter	257

Afdeling 3. Vrederecht	257
Afdeling 4. Arrondissement	260
§ 1. Politierechtbank	261
§ 2. Rechtbank van eerste aanleg	261
§ 3. Arbeidsrechtbank	265
§ 4. Ondernemingsrechtbanken	266
§ 5. Arrondissementsrechtbank	268
Afdeling 5. Rechtsgebied	270
§ 1. Hof van beroep	271
§ 2. Arbeidshof	272
Afdeling 6. Assisenhof	272
Afdeling 7. Militaire rechtscolleges	274
Afdeling 8. Hof van Cassatie	274
 Hoofdstuk III. Openbaar Ministerie	 277
 Hoofdstuk IV. Benoeming van magistraten	 280
 Hoofdstuk V. Hulpambtenaren en medewerkers	 283
Afdeling 1. Referendarissen	283
Afdeling 2. Griffiers	283
Afdeling 3. Gerechtsdeurwaarders	283
Afdeling 4. Advocaten	284
Afdeling 5. Advocaten bij het Hof van Cassatie	285
Afdeling 6. Notaris	285
Afdeling 7. Bedrijfsjuristen	285
 <i>TITEL III.</i>	
<i>STRAFRECHTSPLEGING</i>	<i>287</i>
 Hoofdstuk I. Misdrijven en de bestraffing ervan	 289
Afdeling 1. Misdrijf	289
Afdeling 2. Soorten misdrijven	291
Afdeling 3. Kenmerken	292
Afdeling 4. Straffen	293
 Hoofdstuk II. Strafrechtspleging	 297
Afdeling 1. Kenmerken	297
Afdeling 2. Opsporen van misdrijven	299
Afdeling 3. Onderzoeken van misdrijven	299
Afdeling 4. Berechten van misdrijven	303

Afdeling 5. Strafreger	308
Afdeling 6. Strafitvoer	309
<i>TITEL IV.</i>	
<i>BURGERLIJKE RECHTSPLEGING</i>	311
Hoofdstuk I. Begrip	313
Hoofdstuk II. Kenmerken	314
Hoofdstuk III. Kernbegrippen	317
Afdeling 1. Geschi – Conflict	317
Afdeling 2. Rehtsvordering	319
Afdeling 3. Geding.	320
Hoofdstuk IV. Minnelijke schikking en bemiddeling	325
Hoofdstuk V. Gewoon geding	327
Afdeling 1. Drie stadia	327
Afdeling 2. Inleiding van de zaak	327
Afdeling 3. Behandeling	329
Afdeling 4. Berechting van de zaak.	331
Afdeling 5. Gerehtskosten	333
Afdeling 6. Tussengeschi	334
Afdeling 7. Excepties – Nietigheid	335
Hoofdstuk VI. Rehtsmiddelen	337
Afdeling 1. Begrip	337
Afdeling 2. Verzet	338
Afdeling 3. Hoger beroep	338
Afdeling 4. Voorziening in cassatie.	340
Hoofdstuk VII. Bijzondere rehtsplegingen	342
Afdeling 1. Verzoekschrift eenzijdige rehtspleging	342
Afdeling 2. Verzoekschrift procedure op tegenspraak.	343
Afdeling 3. Kort geding.	343
Hoofdstuk VIII. Executierecht	345

<i>TITEL V.</i>	
<i>BEWIJSRECHT</i>	349
Hoofdstuk I. Probleem van het bewijsrecht	351
Hoofdstuk II. Basissystemen in het bewijsrecht	354
Hoofdstuk III. Bewijs in het burgerlijk recht	357
Afdeling 1. De bewijslast	357
Afdeling 2. Bewijsmiddelen – Rechtshandelingen	362
§ 1. Voorrang voor geschriften	362
§ 2. Bewijsmiddelen	365
Afdeling 3. Het bewijs van rechtsfeiten	377
Afdeling 4. De onderzoeksmaatregelen	378
§ 1. Partij-initiatief	378
§ 2. Bewijstechnieken	378
Afdeling 5. De impact van enkele nieuwe technologieën op het bewijsrecht.	382
§ 1. Afschriften aangemaakt met behulp van technologische hulpmidde- len (kopieën, fotokopieën, scans, faxen en afdrukken van e-mails)	383
§ 2. Beeld en geluid	383
§ 3. E-mail	384
§ 4. Sms.	384
Hoofdstuk IV. Bewijs in het strafrecht	385
Hoofdstuk V. Onrechtmatig verkregen bewijs	388
<i>DEEL V.</i>	
<i>PRIVAATRECHT IN INTERNATIONAAL VERBAND</i>	391
Hoofdstuk I. Problematiek	393
Hoofdstuk II. Kernpunten van het IPR	397
Afdeling 1. Internationale bevoegdheid	397
Afdeling 2. Conflictenrecht	398
Afdeling 3. Erkenning en tenuitvoerlegging	399
Hoofdstuk III. Methodologie	401
Afdeling 1. Aanknopingspunten	401
Afdeling 2. Harmonisatie	403
Afdeling 3. Correctiemechanismen	404

Hoofdstuk IV. Bronnen en basisregels	406
Afdeling 1. Bronnen.	406
Afdeling 2. Wetboek van IPR.	407
Afdeling 3. Internationaal en supranationaal bronnenmateriaal	412
§ 1. EEX-Verordening	413
§ 2. Betalingsbevelverordening	416
§ 3. Small Claims-Verordening	417
§ 4. Brussel II <i>bis</i> -Verordening	417
§ 5. Insolventieverordening	418
§ 6. Betekeningsverordening	419
§ 7. Rome I-Verordening	419
§ 8. Rome II-Verordening	421
§ 9. Rome III-Verordening	422
§ 10. Rome IVa-Verordening.	423
§ 11. Rome IVb-Verordening	425
§ 12. Erfrechtverordening	428
§ 13. Verdrag Verkeersongevallen	430
§ 14. Inlichtingen buitenlands recht	430
§ 15. Weens Koopverdrag	431
<i>Trefwoordenregister</i>	433

